

παρά ζωντανός. Ἐν τοιοῦτοις οὖν εὗρισκό-
μενος προσδέχομαι τὸν σώζοντά με ἀπὸ ὀ-
λιγοψυχίας, καὶ τὸν Θεὸν παρακαλῶ νὰ
μοὶ χρίζῃ τὸ ἐν τοῖς στενοῖς, ὃ λέγεται
φάρμακον, τὴν ὑπομονὴν διὰ νὰ ὑπομείνω
τὸν δίκαιον τοῦτον τῶν ἀμαρτιῶν μου κα-
νόνα καὶ νὰ εὐχαριστῶ τὸ πανάγιον αὐτοῦ
ὄνομα. » Καίτοι τοσοῦτον ἔπασχεν, ἀλλ'
ὅμως δὲν ἐπαύσατο τοῦ σπεῖρειν τὸν καλὸν
σπόρον τῆς πνευματικῆς ὠφελείας.

Κατὰ τὸ 4175 διωρίσθη καὶ κοινὸς
πνευματικὸς τῶν ἐν Ἀθῶνι μοναχῶν διὰ
πατριαρχικοῦ γράμματος, ὅπερ σώζεται
παρ' ἐμοί.

Τὸν ἄνδρα ἐστόλιζον πλείστοι δρεταί-
ην «φιλόθεος, εὐσεβής, φιλόσοφος, ὑπομονη-
τικὸς, διδακτικὸς, σεβάσμιος » κτλ. Τόσον
δὲ ἠγάπα τὸν ἀκτῆμονα βίον, ὥστε πολ-
λάκις καὶ τῶν ἀναγκαιοτάτων ἐστερεῖτο
καὶ ὅμως ἐπρωτίμα «οἶχεσθαι λιμῶ ἢ ἐπαι-
τεῖν. » Ὡς ἐκ τῆς ἀνεχείας ταύτης καὶ ἡ
κατατρύχουσα αὐτὸν νόσος πηλάκις διὰ τὴν
κακὴν διαίταν ἐπετείνετο. Διότι πῶς ἦτο
δυνατὸν «Ἐρρῶσθαι τρεφόμενον μυραίνῃ καὶ
κορφῶ; » Καὶ ἐν τούτοις ἐκ τοῦ ὑστερέμα-
τός του συχνάκις πολλοὺς συνέτρεχε πρὸς
ἐξακολούθησιν σπουδῶν.

Τούτου ἐχρημάτισαν πολλοὶ καὶ καλοὶ
μαθηταί, ὡς ὁ Χίου διδάσκαλος Σπυρίδων,
ὁ ἅγιος Αἰγίνης Ἀμβρόσιος καὶ πλείστοι
ἄλλοι, ἐν οἷς διακρίνεται ὁ περίφημος Ἰω-
άννης ὁ ἐκ Τυρνόβου ἢ Πεζαρος.

Τοιοῦτος ὢν ὁ ἐν δσιότητι οὐχ' ἦττον ἢ
σοφίᾳ κλειζόμενος Κύριλλος ὑπέργηρος καὶ
δεινῶς πάσχων ἀπέθανεν ἐν Ἀθῶνι κατὰ
Μάιον τοῦ 4805, μόνην ὑλικὴν περιουσίαν
ἐγκαταλείψας τῷ ἀνεψίῳ του Διονυσίῳ ἐν
κελλίῳ εἰς Ἀθῶνα.

Φίλος του δὲ τις ἐσύνησε τὸ ἀκόλουθον
ἐπιτάφιον·

« Ἐνθάδε θέσκελον ἄνδρα σοφὸν κατὰ
«γαῖα καλύπτει,

« Πνεῦμα δ' ἐνεστι Θεοῦ ἀγνοτάτῃ πα-
«λάμῃ·

« Χαῖρέ μοι, ὀλβιόδαμον ἰδ' ἀσπαστόν
γε κάρηαρ,

« Κυρίλλου ἱεροῦ ὄνομα τὸ γλυκύ μοι.

« Χαῖρέ μοι, ὦ πάτερ, ὦ ἡθῆς πολλάκις
«χαῖρε.

« Πάντα τὰ τῇδε φυγῶν ἤλυθας εἰς λι-
«μένα·

« Πόντος δ' γὰρ βιότοιο κυδοιμοτόκοισιν
«ἀήταις,

« Πλησόμενος λυγρῶς αἶεν ἀνακραδᾷ·

« Χαῖρέ μοι, ἐξερέω αὖθις τοι κ' οὐποτε
«λήξω,

« Εἰ καὶ νῦν ἡμᾶς εἰσας αἰχθυμένους.

« Πάντα δὲ ἀστατέοντα τὰ τῇδε πόλει
«αἰτεὸν γε,

« Ἡ ῥὰ σοφὸς, στασίμων, ὥσκειν ἔχοιμεν
«ἔρον·

« Θουδόρητόν τε, Χρῦσανθον καμέτε αὖ-
«θι τε δῆτα,

« Ἐνθα δὲ αὐλίζῃ, δέξεται ὑστατίως.

« Ὡς Τριάς ὑψίθρονον, Τριάδ' ὑμνείωμεν
«ἀλήκτως.

« Ἐν μέλεσι ζαθέοις, καὶ γλυκεροῖσι πο-
«θοῖς.

Τοῦ Κυρίλλου φέρονται πολλαὶ κατὰ Ζα-
βίραν ἐπιστολαὶ πρὸς Σωφρόνιον, Κύριλλον
καὶ Καλλίνικον τοὺς Πατριάρχας περὶ ἐκ-
κλησιαστικῶν καὶ κανονικῶν ὑποθέσεων,
καθὼς καὶ πρὸς πολλοὺς ἄλλους φίλους του
πολλαὶ ἄλλαι, ὡς καὶ ἐπιγράμματα καὶ
ὠδαὶ ἅπερ ἅπαντα ὁμοῦ μὲ πολλὰς ἀνεκ-
δότους αὐτογράφους τοῦ Σεργίου, τοῦ Μα-
κραίου, Πεζάρου, Ἀθ. Παρίου, Σπυρίδωνος,
Κρεμύδου κλπ. ὁσονοῦπω ἐκδοθήσονται.

Ἐγγραψα ἐν Κασαμπᾷ. I. Δ. Α.

ΟΙ ΒΡΥΚΟΛΑΚΕΣ ΠΑΡΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΙΣ.

Ἡ παρ' ἡμῖν περὶ βρυκολάκων δεισιδαι-
μονία εἶναι ἀρχαιοτάτη. Ὁ Κοραῆς εἰς
διάφορα μέρη τῶν γραμματικῶν αὐτοῦ ἔρ-
γων ἀπέδειξεν ὅτι ἡ λέξις *βορβόλακας* πα-
ράγεται ἐκ τοῦ *μορμολύκη* κατὰ μετὰ-
πτωσιν ἀμφοτέρων τῶν μ εἰς β, ὡς συνέβη
καὶ εἰς πλείστας ἄλλας λέξεις τῆς ἡμετέ-

ρας γλώσσης. 1) Ἀλλὰ νεώτεροί τινες μυθογράφοι, ἀγνοοῦντες ἐν λεπτομερείᾳ τὴν ἱστορίαν τῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλήσι δεισιδαιμονιῶν, ἀπέφηναν ὅτι ἡ περὶ βρυκολάκων ἀνεφάνη εἰς νεωτάτους χρόνους. Τούτοις δὲ προσξάρχει ὁ ἔγκριτος μυθογράφος *Alfred Maury*, ὅστις ἄνευ συγκρίσεως προσεπάθησε νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἡ περὶ βρυκολάκων παράδοσις ἐπεκράτησεν ἐν Εὐρώπῃ ἀπὸ τοῦ δεκάτου ἐβδόμου περίπου αἰῶνος καὶ ὅτι κατάγεται ἀπὸ τῶν Σλάβων, παρ' ὧν διεδόθη ὕστερον τοῖς νεωτέροις Ἑλλήσι. Πρὸς ὑποστήριξιν δὲ τῆς γνώμης τοῦ ἄπτεται καὶ τῆς καταγωγῆς τῆς λέξεως *βουρκόλακας*, ἣν παράγει ἐκ τῆς σλαβικῆς δὴθεν *vykorlak*, τῆς προελθούσης, ὡς λέγει, κατὰ παραφθορὰν ἐκ τῆς *oukrige* δηλούσης τὴν βδέλλαν. Ἀλλ' ὁ παρ' ἡμῖν ἐλλογίμος καθηγητὴς κ. Ἀντώνιος Καραγιάννης, ὅστις συνέταξεν ἀξιόλογον ἐπιστημονικὸν περὶ τῶν ἐλληνικῶν δεισιδαιμονιῶν ἔργον, περιλαμβάνον τὴν συγκριτικὴν αὐτῶν ἱστορίαν ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων, κάλλιστα ἀπέδειξε τὸ σαθρὸν τῆς εἰρημένης γνώμης διὰ τῆς παραθέσεως παλαιῶν τινων παραδόσεων ἐκδηλουσῶν ὅτι ἡ παρ' ἡμῖν περὶ βρυκολάκων δεισιδαιμονία εἶναι ἐλληνικωτάτη καὶ ἀρχαιοτάτη. 2)

Ἐν τῷ ἐπομένῳ δὲ ἄρθρῳ ἀποδειχθήσεται ὅτι ἡ αὐτὴ δεισιδαιμονία ἀπὸ τῶν ἀρχαίων ἐναπέμεινε καὶ παρὰ βυζαντινοῖς, παρ' οἷς οἱ βρυκόλακες ἐκαλοῦντο καταχθόνιοι. Τὰς περὶ τούτων δὲ εἰδήσεις μεταφέρω ἐξ ἀνεκδότων χειρογράφων νομοκρινόντων συντεταγμένων ἐπὶ τῇ βάσει τῶν βυζαντινῶν νομολόγων. Περιττὸν δὲ νὰ εἴπω ὅτι οἱ νομοκάνονες οὗτοι, ὧν ἅπασαι σχεδὸν αἱ βιβλιοθήκαι περιέχουσιν ἀντίτυπά τινα, διεσώθησαν ἀπὸ τῶν μέσων χρόνων τῆς βυζαντινῆς περιόδου καὶ ὅτι εἰσὶν ἅπαντες γεγραμμένοι κατ' ἐκλογὴν ἐκ

βυζαντινῶν συγγραφέων, ἐκκλησιαστικῶν τε καὶ νομικῶν. Αἱ εἰρημέναι λοιπὸν εἰδήσεις κάλλιστα παριστῶσι τὰς ἐπικρατούσας παρὰ βυζαντινοῖς περὶ βρυκολάκων ἰδέας, αἵτινες αἱ αὐταὶ παραμένουσι καὶ παρ' ἡμῖν τοῖς μεταγενεστέροις.

Τὸ ἐπόμενον τεμάχιον ἀπέσπασα ἐκ τοῦ ὑπ' ἀρθ. Β—25 χειρογράφου τῆς ἐν Σμύρνῃ Βιβλιοθήκης τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς. 1)

Περὶ τῶν καιόντων τοῦ βουρκόλακου.

«Οἱ καίοντες τοὺς βουρκόλακους, καὶ ἐξ ἐκείνων καπνίζόμενοι, χρόνους 33 μὴ κοινωνήσουν.

Ἐρώτ. Εἰ εὗρεθῇ νεκρὸς καταχθόνιος ἦγουν βουρκόλακος τί ὀφείλει ποιῆσαι;

Ἀπόκ. Τοῦτο οὐκ ἔστι· ἀλλ' ὁ διάβολος βουλόμενος ἀπατήσαι τινὰς πρὸς τὸ ποιῆσαι τι ἀπρεπὲς πρὸς πειρασμὸν καὶ ὀργὴν Θεοῦ, ποιεῖ τὰ σημεῖα ταῦτα· πρὸς δὲ πολλάκις καὶ ἐν νυκτὶ φαντάζεται τινὰς, ὡς ἔρχεται τις, ὃν ἴδῃσι πρότερον, καὶ ὁμιλεῖ αὐτοῖς, ἔστιν ὅτε καὶ προλέγει τινὰ. Ἀλλοτε δὲ δοκοῦσι βλέπειν ἐν ὁδῷ αὐτὸν ἰστάμενον, ἢ περιπατοῦντα, ὃς ἔστι τεθνηκὼς πρὸ πολλοῦ· παρακινεῖ δὲ αὐτοὺς καὶ σκάπτουσι τὸν τάφον ἵνα ἴδωσι τὸ λείψανον· καὶ ἐπειδὴ οὐκ ἔχουσι τελείαν πίστιν εἰς τὸν Θεὸν μετασχηματίζεται ὁ διάβολος καὶ ἐνδύεται τὸν νεκρὸν· καὶ ὁ πολυήμερος νεκρὸς καὶ πολυχρόνιος, δοκεῖ νεαρὸς εἶναι, καὶ σάρκα ἔχειν. Ὅθεν οἱ τάλανες ὁρμῶσιν εἰς πῦρ, βλέποντες αὐτὸν αἷμα καὶ ὄνυχας ἔχοντα καὶ ἐπισυνάγουσι ξύλα καὶ καίουσι τὸ λείψανον. Καὶ τὸ μὲν λείψανον ἅπαξ καὲν, ἠφανίσθη κατὰ τὸ παρὸν, ἀναστήσεται δὲ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως καὶ ἀνταποκριθήσεται τοῦτοις ἔμπροσθεν τοῦ φοβεροῦ κριτοῦ, ὃν καὶ παραπεμφθήσονται τῷ αἰωνίῳ πυρὶ, ἀθάνατα κολαζόμενοι, ἐὰν μὴ γνησίως μετανοήσωσι ἐφ' οἷς ἐπλημμέλησαν. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ

1) Ἀτακτα. II, σ. 84. V, σ. 34. Αἰλιόδ. Αἰθιοπ. Β' σ. 5.

2) Α. Καραγιάννη, Δεισιδαιμονία· δοκίμιον. I, σ. 231—238.

1) Βλ. τὸν ἡμέτερον Κατάλογον τῶν χειρογράφων. σ. 38 ἀρθ. 65.

Θεῖοι Πατέρες, ἐξαετῇ χρόνον ἐκανόνισαν τοὺς ποιοῦντας τὸ τοιοῦτον ἀνόμημα λαϊκοὺς, τοὺς δὲ ἱερεῖς ὥρισαν παντελῶς καθαιρεῖσθαι.

Πρέπει δὲ μᾶλλον, ὅταν εὑρεθῇ τὸ τοιοῦτον δαιμόνιον, καλέσαι τοὺς ἱερεῖς ἵνα ποιήσωσι παράκλησιν τῆς Θεοτόκου καὶ μικρὸν ἁγιασμὸν, εἴτα νὰ λειτουργήσουν καὶ νὰ ὑψώσουν Παναγίαν εἰς βοήθειαν πάντων, νὰ ψάλλουν καὶ μνημόσυνον μετὰ κολύβων· εἴτα τοὺς δύο ἀφορκισμοὺς τῆς βαπτίσεως καὶ τοὺς λοιποὺς τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, καὶ μετὰ τοῦ ἁγιάσματος ῥάναι τὸν τυχόντα λαὸν ἐκεῖ, τὸ δὲ περίσσευμα νὰ τὸ χύσουν ἐπὶ τὸ λείψανον, καὶ χάριτι Θεοῦ φυγαδεύει τὸ δαιμόνιον.»

Τὸ αὐτὸ κεφάλαιον περιέχεται καὶ ἐν ἑτέρῳ νομοκάνονι τῆς ἡμετέρας Βιβλιοθήκης ἀντιγραφέντι τῷ 1697 ὑπὸ τοῦ ἱερομονάχου Ἀρσενίου¹⁾ ἐν ἄλλῳ δὲ εὐρηται ἐν παραφράσει κατὰ τὸ ἰδίωμα τοῦ ις' καὶ ιζ' αἰῶνος.²⁾

Καὶ τὸ ἐπόμενον ἀπόσπασμα ἀντέγραψα ἐκ τοῦ ὑπ' ἀρθ. Β—51 χειρογράφου, ἀπανθισθέντος κατὰ τὸν δέκατον ἕκτον αἰῶνα.³⁾

«Περὶ τοῦ λέγοντος ὅτι μετὰ τὸν θάνατον συγκύνεται τὸ ἀποθαμμένον σῶμα καὶ πνίγει ἀνθρώπους· καὶ τοῦτο εὐλέπουν ἐν δράματι καὶ καίουν τῷ σώματι ἐκείνῳ διὰ νὰ μὴδὲν ἀπολέσῃ καὶ ἄλλους.»

Ὁ θεὸς Ἰωάννης ὁ Νηστευτὴς φησὶν : ὅτι ἤκουσα εἰς πολλαῖς χώραις καὶ πόλεις καὶ γίνεται πρᾶγμα παράνομον ἀπὸ μεγάλης ἀγνοσίας καὶ ἀμαθίας τινῶν ἀν-

1) Βλ. Κατάλ. τῶν χειρογρ. σ. 57. ἀρθ. Γ—20. Ἐνταῦθα πρόσθετος τὴν εἰς τὸ τέλος τοῦ χειρογράφου τούτου ὑπάρχουσαν σημείωσιν. «Ἐτελειώθη σὺν θεῷ μηνὶ Ἰουλίῳ λά αχ'ζ' διὰ χειρὸς εὐτελοῦς Ἀρσενίου ἱερομονάχου.»

2) Τὸ χειρόγραφον τοῦτο κατεγράφη ὑπ' ἀρθ. Γ—11. Βλ. Κατάλ. τῶν χειρογρ. σ. 55. ἀρθ. 126.

3) Βλ. Κατάλ. τῶν χειρ. σ. 45 ἀρ. 91.

θρώπων διὰ συνεργίας σατανικῆς· καὶ γὰρ ὁ παμμίαιρος διάβολος ὅπου δ' ἂν εὕρῃ ἄδειαν νὰ κατοικήσῃ ἐκεῖ κατοικεῖ, καὶ πολλαῖς τῶν φορῶν ἐν δράματι φανερώς εἰς πολλὰ δόγματα κἀμνει αὐτοὺς εὐρετὰς τῶν τοιούτων, ἵνα τελείως τοὺς τρισαθλίους βυθίσῃ εἰς τὸν βυθὸν τῆς ἀπωλείας. Λοιπὸν τὸ πρᾶγμα τοῦτο τὸ παρανομώτατον, τὸ γινόμενον ὑπὸ τῶν χριστιανῶν, τὸ ὁποῖον εἶναι ἄξιον μεγάλης λύπης, ἐξίσταμαι καὶ φρίττω τοῦ ἀναγγεῖλαι· λέγωσι δὲ τινὲς ἀνόητοι, ὅτι πολλαῖς τῶν φορῶν ὅταν ἀποθένωσιν ἄνθρωποι, πολλοὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ἀποθαμένων συγκύνονται καὶ γίνονται καταχθόνιοι, κοινῶς λεγόμενοι βουρκόλακες, καὶ θανατώνουν τοὺς ζωντανούς, ὅμως ὁ θάνατος ὁ ἐρχόμενος εἰς τοὺς ἀνθρώπους αἰφνίδιος καὶ πολὺς· οὐδεὶς ἄλλος γινώσκει περὶ αὐτοῦ εἰμὴ αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ τῆς ἡμετέρας φύσεως δημιουργὸς, ἀλλὰ τοὺς καίοντας τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν τοὺς χριστιανούς καὶ ποιοῦντας τῷ τοιούτῳ μεγάλῳ παραπτώματι· φρίξον ἤλεις καὶ σκέπασον αὐτοὺς ἐν σκότει, καὶ γῇ στέναξον καὶ ἄνθρωποι, καταπίεις αὐτοὺς, οὐ μόνον τούτους, ἀλλὰ καὶ τοὺς συνεργοῦντας αὐτῶν· καὶ γὰρ τὸ σῶμα τὸ ἀνθρώπινον μετὰ τὸν θάνατον οὐδαμῶς δύναται νὰ ἐνεργήσῃ χωρὶς τῆς ψυχῆς· καὶ ἐὰν ἡ ψυχὴ μετὰ τὸ ἀποθανεῖν ὁ ἄνθρωπος ἀπέρχεται ἐν τόπῳ ὅπου δ' ἂν ὁρισθῇ παρὰ Κυρίου καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ πάλιν ἐν τῷ σώματι οὐ δύναται ἕως οὐ ἔλθῃ αὐτὸς ὁ Κύριος ἐν τῇ δευτέρᾳ αὐτοῦ παρουσίᾳ κρίναι τὸν κόσμον. Λοιπὸν πῶς δύναται τανῦν ὡς εἵπομεν τὸ σῶμα χωρὶς τὴν ψυχὴν νὰ ἐνεργῇ τουτέστι νὰ περιπατῇ, καὶ τὸ μεγαλύτερον θαῦμα ὅτι καὶ θανώνῃ λέγουσιν ὁ ἀποθαμμένος τοὺς ζωντανούς· εὐλέπετε ὅτι αἱ ἐνέργειαι τοῦ διαβόλου εἶναι καὶ πλαναῖ ὑμᾶς καὶ καίστε τὴν ὁμοίαν σας σάρκα διὰ νὰ σᾶς βάλῃ εἰς τὴν κόλασιν; Λέγουσι δὲ τινὲς ἀνόητοι ὅτι πολλὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων μετὰ τὸ ταφῆναι ἐν τῇ γῇ εἰς αὐτὰ φθορὰ δὲν γίνεται, ἀλλὰ εὐρίσκονται ἀκέραια γέμοντα

αἷμα. Καὶ τοῦτο ἐναι φαντασία σατανικὴ ὥς εἰπομεν διὰ νὰ κολάζῃ τοὺς εὐσεβεῖς. Ὁ ἄνθρωπος μετὰ τὸ ἀποθανεῖν αἷμα δὲν ἔχει εἰς τὸ σῶμα· πόσω μᾶλλον μετὰ τὸ ταφῆναι καὶ ποιῆσαι καὶ ἱκανὰς ἡμέρας ἐν τῷ τάφῳ εὐρίσκεται αἷμα εἰς αὐτόν; Ἀκούσατε γὰρ περὶ τούτου πῶς διαλύεται εἰς τὴν γῆν ὁ ἄνθρωπος καὶ τότε νὰ πιστεύσητε ὅτι τὸ φαινόμενον σῶμα μετὰ τοῦ αἵματος ἐναι κατὰ φαντασίαν διαβολικὴ. Ὁ Νικηφόρος ὁ Ξανθόπουλος ἐν τῷ συναξαρίῳ τοῦ σαββάτου τῆς ἀποκρέου σὺν τοῖς ἄλλοις ἐξηγείται καὶ πῶς διαλύει ὁ ἄνθρωπος ἐν τῇ γῇ· καὶ λέγει ὅτι τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀρχίζει ἡ ὕψις αὐτοῦ καὶ διαλύει καὶ γίνεται ἀραχνιασμένη· τῇ δὲ ἐνάτῃ ἀρχίζει ἡ πλᾶσις τοῦ σώματος καὶ χωρίζει, μόνον ἡ καρδιά ἐναι σωζομένη· εἰς δὲ τὰς σαράντα ἡμέρας καὶ αὕτῃ ἡ καρδιά λύεται. Ἐκ τούτου γὰρ μάθετε τὴν ἀλήθειαν ὅτι κατὰ φαντασίαν φαίνεται εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὸ σῶμα ἐκεῖνο μετὰ τοῦ αἵματος· ἄλλο γὰρ σῶμα οὐχ' εὐρίσκεται ἀκέραιον ἐν τῷ τάφῳ εἰμὴ τῶν ἀφωρισμένων καὶ δέεται συγχωρήσεως· καὶ μετὰ τὸ συγχωρηθῆναι διαλύεται ὥς τὰ ἄλλα σώματα τῶν ἀποθαμένων· ἀλλ' αἷμα τοῦτο δὲν ἔχει. Ἐάν οὖν θέλετε πληροφορηθῆναι ὅτι ὁ ἄνθρωπος μετὰ τὸ ἐξελθεῖν ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἐκ τοῦ σώματος αἷμα οὐκ ἔχει. Ἀκούσατε; ὁ ἄνθρωπος ἐκ τεσσάρων στοιχείων τὸ σῶμα ἔχει· λέγω δὴ ἐξ αἵματος καὶ φλέγματος καὶ χυμοῦ καὶ χολῆς, ἡγουν ἐκ θερμοῦ καὶ ὑγροῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ξηροῦ· τοῦτέστιν ἐκ πυρὸς, καὶ ὕδατος, καὶ ἀέρος, καὶ γῆς· τὸ μὲν γὰρ αἷμα ὥς θερμὸν, δηλονότι ἐκ πυρὸς· ὁ δὲ χυμὸς ὥς ὑγρὸς, δηλονότι ἐξ ἀέρος· ἡ δὲ χολὴ ὥς ξηρὰ, δηλονότι ἀπὸ γῆς· τὸ δὲ φλέγμα ὥς ψυχρὸν, εὐδὴλον ὥς ἐξ ὕδατος. Τῷ δὲ καιρῷ τοῦ θανάτου ἐπιτροπῇ τοῦ Θεοῦ χωρίζουν τὰ τέσσαρα στοιχεῖα καὶ ἀναχωρεῖ ἡ ψυχὴ ἥτοι εὐγένη ἀπὸ τοῦ σώματος. Καὶ πρῶτον μὲν ἀναχωρεῖ τὸ αἷμα ἡγουν τὸ θερμὸν καὶ ζωτικὸν στοιχεῖον. Ὅθεν τὰ ἀποθαμένα σώματα χολὴν μὲν ἔχουσι μετὰ θάνατον καὶ φλέγμα καὶ

(ΟΜΗΡΟΣ ΦΥΛ. ΙΒ΄.)

χυμὸν, αἷμα δὲ οὐδαμῶς. Ἐμάθετε τί λέγει περὶ τούτου ὅτι ὅταν εὐγὴ ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου πλέον αἷμα δὲν ἔχει τὸ σῶμα ἐκεῖνο οὐδὲ τελείως εὐρίσκεται; Τοῦτο δὲ ὥς ἐδηλοποιήσαμεν ἄνωθεν ὅπου φαίνεται τινῶν ἀνθρώπων σῶμα ἀποθαμένου καὶ ἔχει αἷμα καὶ ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτοῦ διάφορά τινα, καθὼς ἐπληροφορήθητε ὅτι κατὰ φαντασίαν ποιεῖ ταῦτα ὁ διάβολος ἵνα κολάζῃ ὑμᾶς τοὺς εὐσεβεῖς· πολλὰ γὰρ κατὰ φαντασίαν ἀπ' ἀρχᾶς ἐποίησεν καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῶν θείων Ἀποστόλων μετὰ τοῦ Σίμωνος τοῦ μάγου, καὶ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ ἀγιωτάτου Σιλβέστρου πάπα Ῥώμης, καὶ ἐν ἄλλοις διαφοροῖς καιροῖς ἐποίησε καὶ ποιεῖ, ἀλλ' οὐκ αἰσχύνεται, μόνον μεγάλως καταίσχύνεται ὑπὸ τοῦ πάντα ἰσχύοντος τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ θανατοῦντος καὶ ζωογονοῦντος, τοῦ ἀληθινοῦ θαυματοποιοῦ, τοῦ ποιήσαντος τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, τὴν θάλασσαν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῇ. Ὅμως καλῶς διὰ ταύτης τῆς ὑποθέσεως ἐμάθατε καὶ οἱ θέλετε μὴ κολασθῆναι αἰωνίως. Ἐκ τοῦ ἀθέου τούτου καὶ διαβολικοῦ ἔργου φύγετε μακρὰ, τοῦτέστι ἵνα μὴ καίετε τὰ τῶν ἀποθαμένων σώματα, οὐδὲ νὰ πιστεύετε εἰς ὅσα φαίνονται ἐν ἐκείνῳ τῷ σώματι τῷ ἀποθαμένῳ. Εἰ δὲ καὶ ὅστις βουλευθῇ τοῦτο ποιῆσαι ἐτέρου χριστιανοῦ ἀποφρύνει (sic) σφοδρῶς καὶ βαρέως ὁ αὐτὸς ἀγιώτατος Νηστευτῆς ὅτι εἰ μὲν κληρικὸς ἐναι νὰ καθήρεται καὶ νὰ εὐγένῃ καὶ ἐκ τὸν βαθμὸν ὅπου εὐρίσκεται τοῦ ὀφφικίου καὶ νὰ μηδὲν μεταλάβῃ τῶν θείων μυστηρίων, μόνον εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ, ὥς συνεργὸς τοῦ πονηροτάτου καὶ διαβολικοῦ πράγματος· εἰ δὲ κοσμικὸς τοῦτο συνεργήσῃ, εἴκοσι χρόνους ἐν μετανοίᾳ δουλεύσει καὶ οὕτως γὰρ ἐνωθῇ μετὰ τῶν πιστῶν.»

Α. Παπαδόπουλος Κεραμεύς.